

СЯБРЫ

Зручны мост паміж Мінскам і Пекінам

Споўнілася 20 гадоў, як усталяваліся дыпламатычныя адносіны паміж Рэспублікай Беларусь і Кітайскай Народнай Рэспублікай. Здавалася б, краіны такія розныя і так геаграфічна аддалены, ды ўсё ж ім удаецца выбудоўваць даволі цесныя стасункі на вельмі высокім узроўні. Прынамсі, у Сумеснай дэкларацыі, падпісанай у снежні 2005 года пад час візіта Прэзідэнта Аляксандра Лукашэнка ў Пекін, адзна-

чалася, што беларуска-кітайскія стасункі выйшлі на ўзровень стратэгічнага супрацоўніцтва. Разгортваецца яно ў розных сферах. Цяпер, напрыклад, у Кітаі і Беларусі створана нямала сумесных прадпрыемстваў. У Беларусі працуюць два Інстытуты Канфуцыя: адзін заснаваны пры Беларуска-дзяржаўным універсітэце, другі мінулай восенню адкрыўся пры Мінскім дзяржаўным лінгвістычным універсітэце.

У Беларусі вучацца сотні студэнтаў з Кітая

Цяпер і ў некаторых мінскіх школах гучыць кітайская мова — пяты год ужо яе вывучаюць як замежную. А ў прыгожым прадмесці Мінска, непадалёк ад Гандлёвага цэнтра “Ждановічы”, адна з кітайскіх кампаній хуткімі тэмпамі будзе вялікі жылы комплекс “Лебядзіны”.

Тым часам праяўляюць кітайскія спецыялісты немалую ўвагу і да прыгожага беларускага пісьменства. Бо, як вядома, найперш пры да-

памозе Слова, наладжваючы поліфанічны культурны дыялог, шукаюць людзі разумення, каб разам рэалізоўваць узаемавыгадныя праекты.

Рэдакцыя “ГР” вітае сучаснага айчынінікаў, якіх ужо нямае ў Кітаі: адны яшчэ вучацца, другія ўжо працуюць. Сёння ёсць усе падставы спадзявацца, што дзелавы і сяброўскія кантакты паміж Беларуссю і Кітаем будуць няўхільна мацнець.

Кітайскія адкрыцці беларускай літаратуры

У Кітаі жыве нямала людзей, якія прафесійна цікавяцца літаратурнымі набыткамі беларусаў. Сярод іх і Ся Чжунсян — доктар філалагічных навук, прафесар Пекінскага педагагічнага ўніверсітэта. Яна ж яшчэ і галоўны рэдактар кітайскага літаратурна-мастацкага часопіса “Элосы вэны” (“Руская літаратура і мастацтва”), які выходзіць у Пекіне і старонкі якога ў розныя гады не аднойчы прадстаўлялі беларускую літаратуру. Спадарыня Ся Чжунсян адказвае на пытанні нашага карэспандэнта.

— Часопіс “Руская літаратура і мастацтва” выдаецца ў Інстытуце савецкай літаратуры. Пэўна, гэта цяпер усекітайскі цэнтр, гэтакі манопаліст у вивучэнні літаратуры Расіі, а таксама іншых постсавецкіх краін?

— 3 1979 года гэта сапраўды такі цэнтр, мы ж не абмяжоўваемся рускай літаратурай. І з ранейшай назвы выдання — “Сулянь вэньсю” (“Савецкая літаратура”) — вынікае: мы бралі шырэ, усю савецкую літаратуру. У № 3 за 1988 год, напрыклад, прадстаўлена грузінская паэзія. А № 2 у 1987-м прысвечаны ўкраінскай літаратуры. І такіх ініцыятыў было шмат. У апошнія гады з’явілася і рубрыка “Славістыка за мяжою”, мы знаёмім кітайскіх чытачоў з даследаваннямі ў галіне славістыкі ў Амерыцы і Еўропе.

— Хто з пісьменнікаў і якія творы з савецкай літаратуры падаюцца вам найболей знакавымі для Кітая? Якія з іх аказалі найбольшы ўплыў на развіццё кітайскай літаратуры?

— Яшчэ да культурнай рэвалюцыі кітайскія чытачы былі добра знаёмы з рускай літаратурай XIX стагоддзя і савецкімі творами, напісанымі і выдадзенымі да сярэдзіны 1950-х. У 60—70-я перакладная літаратура, у асноўным творы савецкіх пісьменнікаў, выдавалася ў згаданым фармаце “для ўнутранага карыстання”, абмежаванымі накладамі, з разлікам, каб з навінкамі знаёміліся толькі высокапастаўленыя чыноўнікі, ідэалагічныя работнікі. Так мы даведліся пра кнігу Ільі Эрэбург “Людзі, гады, жыццё”, паэму Аляксандра Твардоўскага “Церкі на тым свеце”, ваенную

трылогію Канстанціна Сіманавы “Жывыя і мёртвыя”, пра аповесць Аляксандра Салжаніцына “Адзін дзень Івана Дзянісавіча”, раман Сямёна Бабаеўскага “Святло над зямлёю”, верш Яўгена Еўтушэнка “Бабін яр”, раман Івана Шамякіна “Снежныя зімы”, аповесць Юрыя Трыфанавы “Абмен”, аповесць Чынгіза Айтматава “Белы параход” і іншыя творы. У 80-я гады сітуацыя змянілася, Кітай зацікавіўся хваля перакладной літаратуры. Амаль 70 выдавецтваў Паднябеснай працавалі ў асноўным з рускай савецкай літаратурай. І дваццацігадовы прагал у перакладчыцкай дзейнасці, недзе з сярэдзіны 50-х да канца 70-х, быў ліквідаваны. Найбольшы ўплыў на чытача тады аказалі творы ваеннай тэматыкі, “вернутая літаратура”, некаторыя сучасныя творы.

— У Харбіне доўгі час жыў і працаваў ураджэнец беларускага Ваўкавыска празаік Усевалад Іваноў...

— І нам вядома гэтае імя. Ён шмат напісаў пра Кітай, падзеі ў Харбіне і навокал у 1920—40-я гады.

Нашы літаратурна-навуковыя і гісторыка-літаратурныя адкрыцці выклікаюць у чытача шырокі рэзананс. Руская, савецкая літаратура аказала велізарны ўплыў на развіццё кітайскай літаратуры. Гэта відавочна, і гэта ўнікальная

з’ява. У такіх кітайскіх творах ваеннай тэматыкі, як “Нязначныя гісторыі на Заходнім фронце” Сюй Хуайчжуна, “Вянкі пад высокай гарой” Лі Цуньбао, “Цень лістоты ў моры пяску” Чжу Чуньюя, “Нараджэнне статуі” Мэн Вэйцзяя і іншых, у той ці іншай ступені адчуваецца ўплыў твораў “Лёс чалавека” М. Шалахава, “А зоры тут ціхіх...” Б. Васільева, “Сотнікаў” В. Быкава, “Жывы і помні” В. Распуціна... Сітуацыя істотна змянілася з пачаткам палітыкі рэформ і адкрытасці. Савецкая літаратурная мадэль, як “раптам” высветлілася, не адзіны выбар, які можа зрабіць кітайская літаратура. Цяпер кітайскія пісьменнікі крытычна ставяцца да вопыту савецкай літаратуры, вылучаюць у ёй самае іс-

твораў ці гэта літаратурна-навуковыя працы?

— У мінулым бальшыню старонак займалі пераклады, сёння ў асноўным друкуем літаратурна-навуковыя артыкулы, літкрытыку. А пераклады займаюць невялікае месца.

— Кітайскі чытач знаёмы з творами рускай і савецкай літаратуры 1990—2000-х гадоў?

— Так, хваля новай увагі да савецкай літаратуры прайшла ў 80-я, ёсць пераклады такіх твораў, як аповесці В. Быкава “Жураўліны крык”, “Альпійская балада”. Абодва творы прыйшлі да нашага чытача ў 84-м... А “Пайсці і не вярнуцца” выйшла ў 1981 годзе ў двух выдавецтвах.

— Але ж гэта далёка не ўсё Васіль Быкаў... Згаданыя ж аповесці напісаны ў 70-я і раней: “Пайсці і не вярнуцца” ў 78-м, а “Жураўліны крык” у 59-м, “Альпійская балада” ў 63-м...

— Так, мы ведаем і пазнейшыя творы Быкава, пра іх шырокі розгалас сярод чытачоў і крытыкаў. Выйшаў і яго зборнік “Выбраныя аповесці” ў 1980 годзе. З беларускіх пісьменнікаў ці не сама болей пашчасціла Івану Шамякіну: і “Снежныя зімы”, і “Глыбокая плынь”, і іншыя яго раманы займелі ў Кітаі, як кажуць, прэсу, ды і тыражы ў іх былі дастаткова высокія.

Прафесар Ся Чжунсян — Будзем спадзявацца, дойдзе чарга і да іншых... Часопісы ж з перакладамі ў вас выходзяць...

— Сёння кітайскія часопісы, якія друкуюць перакладную літаратуру, можна па пальцах пералічыць: “Шыцце вэньсюэ” (“Сусветная літаратура”), “Ілнь”, “Элосы вэны” (“Руская літаратура і мастацтва”) і яшчэ некалькі. І нават у іх доля рускай, савецкай літаратуры невялікая. Так што, вымушана сказаць, большасць кітайскіх чытачоў не знаёмая з рускай літаратурай 1990—2000-х гадоў. Ды і з літаратурай Беларусі, Украіны, Азербайджана, Грузіі, іншых постсавецкіх краін. Праўда, цяпер складаюцца неабліга кантакты Масквы і Пекіна, да нас прыязджаюць рускія празаікі, паэты. Але кнігі выходзіць не так шмат, як хацелася б. На фоне іншых перакладных плыняў яны адыгрываюць нязначную ролю.

— Ці праяўляюць кітайскія даследчыкі цікавасць да сучаснай беларускай літаратуры? У розныя гады ў Кітаі прыязджалі Янка Брыль, Максім Танк, на кітайскую мову, акрамя Быкава, Шамякіна, перакладаліся творы Івана

Мележа, Петруся Броўкі, Аркадзя Куляшова, Янкі Маўра... Ці помняць іх у Кітаі? Як беларуская літаратура адлюстравана ў вашым часопісе?

— Для даследчыкаў гэтыя імёны, несумненна, вядомыя. Беларуская літаратура заўважана і ў Кітаі як асобная нацыянальная літаратура... Што да “Элосы вэны”, то ў 80—90-я мы друкавалі і Васіля Быкава, і Івана Шамякіна, і іншых. Асабліва часта — Быкава. Для нашых вучоных па-ранейшаму цікавая беларуская літаратура. У № 2 за 2010 год “Элосы вэны” надрукаваў артыкул “Пераклад і ўспрыняцце ў Кітаі літаратурных твораў пра Вялікую Айчынную вайну”. Яго аўтар адзначае, што за 1980—2005 гады ў перакладах на кітайскую пабачылі свет каля ста кніг пра Вялікую Айчынную. Несумненна, першы ў спісе Быкаў, ідзе гаворка і пра творы Шамякіна. Адзін з літаратурна-навуковых піша: “Людзям трэба помніць сваю гісторыю, выходзіць у грамадстве патрыятызм і гераічны дух, а савецкая літаратура пра Вялікую Айчынную вайну — гэта і ёсць гістарычная памяць пра той час”. Так што кітайцы помняць беларускіх пісьменнікаў. Чытачы па-ранейшаму гавораць пра В. Быкава, І. Шамякіна, іншых празаікаў, паэтаў. А зусім недаўна перавыдадзены асобнай кнігай пераклад “Палескіх рабінзонаў” Янкі Маўра. Аднак чытач пасля распаду Савецкага Саюза слаба арыентуецца ў постсавецкай літаратуры, мала ведае нават вашы лепшыя мастацкія творы апошніх гадоў.

Партрэт Максіма Танка кітайскага мастака Гао Мана

Кітайскі зборнік вершаў Максіма Танка

тотнае, што можа іх зацікавіць.

— У Беларусі прыярытэты літаратурна-мастацкіх часопісаў — за публікацыямі прозы, паэзіі... Што выбірае ваш часопіс цяпер: болей друкуецца тэксты мастацкіх